

УДК 332.87

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ**Головчанська М. А.**, аспірант Автомобільно-дорожнього інституту ДВНЗ «ДонНТУ»**Головчанська М. А. Економічні механізми залучення інвестицій в житлово-комунальне господарство України.**

Необхідне в сучасних умовах реформування галузі житлово-комунального господарства України потребує значного обсягу інвестицій, довгий час пріоритетним напрямком їх залучення була реалізація механізмів державно-приватного партнерства (ДПП), з 2012 року розпочато впровадження методики тарифоутворення, заснованої на методі RAB та спрямованої на підвищення інвестиційної привабливості галузі. В останніх наукових публікаціях за темою порівняння перспектив реалізації зазначених економічних механізмів в Україні не було проведено, що визначило предмет дослідження. В статті визначено сутність та основні ознаки державно-приватного партнерства, основні форми його реалізації в галузі ЖКГ (в світовій практиці визначається як економічна інфраструктура). Проведено аналіз реалізації проектів на засадах ДПП в країнах світу та Україні по підгалузям інфраструктури та формам; визначено фактори, що гальмують розвиток ДПП у ЖКГ. Визначено сутність методу RAB, цілі його впровадження для кожного з суб'єктів у сфері відносин щодо надання та отримання послуг, приведено основні переваги та недоліки методу. Проведене порівняння ДПП та RAB моделі за ключовими показниками: ефективністю, гнучкістю, величиною операційних витрат, вартістю фінансування, розподілу та ціни ризику. В результаті визначено, що за умови ефективної державної політики в галузі кожен механізм матиме позитивний ефект в ЖКГ; перспективою для подальших досліджень є формування інтегрованого методу залучення інвестицій в галузь.

Головчанская М. А. Экономические механизмы привлечения инвестиций в жилищно-коммунальное хозяйство Украины.

Необходимое в современных условиях реформирование жилищно-коммунального хозяйства Украины требует значительного объема инвестиций; длительное время приоритетным направлением их привлечения была реализация механизмов государственно-частного партнерства (ГЧП), с 2012 года началось внедрение методики тарифообразования, основанной на методе RAB и направленной на повышение инвестиционной привлекательности отрасли. В последних научных публикациях по теме перспективы реализации указанных экономических механизмов в Украине не сравнивались, что определило предмет исследования. В статье определены сущность и основные признаки государственно-частного партнерства, основные формы его реализации в ЖКХ (в мировой практике определяется как экономическая инфраструктура). Проведен анализ реализации проектов на основе ГЧП в странах мира и Украине по подотраслям инфраструктуры и формам, определены факторы, задерживающие развитие ГЧП в ЖКХ. Определена сущность метода RAB, цели его внедрения для каждого из субъектов в сфере отношений по предоставлению и получению услуг, приведены основные достоинства и недостатки метода. Осуществлено сравнение ГЧП и RAB моделей по ключевым показателям: эффективности, гибкости, размере операционных затрат, стоимости финансирования, распределению и цене риска. В результате определено, что при условии реализации эффективной государственной политики в отрасли каждый механизм будет иметь положительный эффект в ЖКХ; перспективой дальнейших исследований является формирование интегрированного метода привлечения инвестиций в отрасль.

Golovchanska M. Economic mechanisms to attract investments in the utilities services of Ukraine.

Necessity in today's reform in the Ukraine's utility sector requires significant investment; long-term priority of their attraction was the realization of a public-private partnership (PPP), the introduction of tariff methodology, based on the RAB method and aimed at improving the investment attractiveness of the sector began in 2012. In latest scientific publications prospects for the implementation of economic instruments in Ukraine have not been compared, which determined the subject of study. In the article were considered the essence and main features of public-private partnership, the main forms of its realization in the housing sector (in the world determined as the economic infrastructure). Projects based on PPP in the world and Ukraine by subsector infrastructure and the factors that inhibit the development of PPP in housing are analyzed, Main advantages and disadvantages of the method RAB, the purposes of its implementation are considered. PPP and RAB models are compared for key indicators: efficiency, flexibility, size of operating costs, size of financing, distribution risk and its costs. As a result, it is determined that each mechanism will have a positive effect in the housing sector if the implementation of effective public policy. The prospect of future research is to develop an integrated method of gaining investments in the sector.

Постановка проблеми. Залучення інвестицій в галузь є одним із завдань Загальнодержавної програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства (ЖКГ) України, пріоритетним напрямком державної політики. Увага до питань розвитку ЖКГ, зумовлена тим, що функціонування галузі має вплив як на

економічні показники розвитку країни, так і на соціальні (тарифна політика в галузі тісно пов'язана з платоспроможністю населення) та екологічні (впровадження енергоефективних технологій має і екологічний, і економічний ефект). В останні роки державна політика щодо залучення інвестицій в ЖКГ України спрямовувалася на реалізацію механізмів державно-приватного партнерства (ДПП). Прийняття у 2012 році методики тарифоутворення на послуги підприємств тепло- та водозабезпечення, заснованої на методі RAB (Regulatory Assets Base), також стало кроком до підвищення інвестиційної привабливості галузі. Поява цієї методики спричинила необхідність порівняння зазначених форм активізації інвестиційної діяльності, виявлення їх переваг та недоліків, визначення ситуацій, в яких той чи інший механізм є більш прийнятним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню галузі реформування системи житлово-комунального господарства загалом, а також підвищенню її інвестиційної привабливості присвячені праці Л.М. Бражнікової [1], В.П. Полюянова [2], І.В. Запатріної [3], О.В. Димченко [4], Б.Шелегеди [5], С.І.Павлової [6]. Комплексного дослідження щодо порівняння механізмів ДПП та RAB-методу, перспектив їх подальшого розвитку та реалізації в сфері ЖКГ України не було проведено, що й зумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є визначення перспектив реалізації основних економічних механізмів (ДПП та RAB-методу) щодо залучення інвестицій в галузь ЖКГ України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиції в житлово-комунальне господарство можуть бути спрямовані в основні та оборотні активи підприємств, що безпосередньо забезпечують надання житлово-комунальних послуг або в житловий фонд. Порівняння економічних механізмів залучення інвестицій проведено відносно першої групи. Спочатку необхідно визначити сутність механізму ДПП. В загальному розумінні державно-приватне партнерство – це співробітництво між державою або органами місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними або фізичними особами (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору у встановленому законодавством порядку. Основні ознаки державно-приватного партнерства: забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; довготривалість відносин (від 5 до 50 років); передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством [7]. Основними формами взаємодії держави та приватного сектору в галузі ЖКГ є: контракт на надання робіт (послуг), контракт на управління підприємством, лізинг, концесія, корпоратизація, приватизація [4, С.169]. Слід відзначити, що в світовій практиці звичне для нас поняття «житлово-комунальне господарство» відсутнє, спорідненим до нього є термін «інфраструктура». Розрізняють економічну інфраструктуру, яка включає транспорт, водопостачання та водовідведення, розподіл електроенергії та телекомунікаційних мереж, та соціальну, яку складають заклади освіти, лікарні, соціальне житло та тюрми [8]. Умовно ЖКГ можна співвіднести з економічною інфраструктурою.

За даними Всесвітнього банку, в країнах з низьким та середнім рівнями доходу (перелік країн визначається методикою Всесвітнього банку по показниках національного доходу на душу населення; в 2011 році до країн з середнім рівнем доходів віднесено 104 країни з рівнем доходів від \$1006 до \$12227; з низьким – 27 країн з рівним доходів менше за \$1005; Україна займає 122 місце з 195 країн, показник доходу на душу населення дорівнює \$3120, що відповідає середньому рівню [9]) реалізація проектів ДПП в галузі інфраструктури найбільш поширеними формами є управління та оренда, нове будівництво, концесія та приватизація [10]. Основні тенденції реалізації проектів по секторам за останні 5 років наведено в табл. 1.

Таблиця 1 - Реалізація інфраструктурних проектів на засадах ДПП в країнах з низьким та середнім рівнями доходу у 2007-2011 рр (складено на основі [10])

Проекти по підгалузям та формам	2007 р.		2008 р.		2009 р.		2010 р.		2011 р.	
	од.	млн.дол	од.	млн. дол.	од.	млн. дол.	од.	млн. дол.	од.	млн. дол.
Енергетика, в т.ч.	132	49933	117	54411	160	72755	153	74882	242	70069
концесія	9	4042	3	4871	7	8572	9	7293	5	8252
приватизація	32	22627	19	18452	14	9868	5	6250	1	4057
нове будівництво	91	23264	95	31088	139	54315	137	61195	229	57680
управління та оренда	-	-	-	-	-	-	2	144	7	80
Телекомунікації, в т.ч.	31	69510	11	76906	18	59437	10	74216	10	58075
концесія	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
приватизація	7	21681	3	24412	1	14871	3	16827	7	16218
нове будівництво	24	47830	8	52494	16	44523	6	57389	9	41857
управління та оренда	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Транспорт, в т.ч.	95	29208	64	25391	55	21178	98	28247	68	31957
концесія	48	15834	38	19689	33	12178	70	18451	49	15988
приватизація	2	395	6	472	н/д	680	н/д	253	1	4285
нове будівництво	40	11088	19	5176	19	8274	17	9542	17	11684
управління та оренда	5	1892	1	55	3	47	11	н/д	1	н/д
Водозабезпечення, в т.ч.:	81	3426	65	2860	38	1997	25	2333	31	2621
концесія	26	1345	17	825	8	152	8	255	10	361
приватизація	5	514	2	290	1	6	н/д	516	1	1766
нове будівництво	43	1392	42	1744	26	1838	16	1563	9	477
управління та оренда	7	176	4	н/д	3	1	1	н/д	11	16

З даних табл. 1, максимальна кількість проектів з найбільшою загальною вартістю реалізуються в сфері енергетики; у транспортній сфері реалізовано також багато проектів, але вартість їх дещо менша; найнижчою є вартість проектів для сфери водопостачання та водовідведення; в сфері телекомунікацій реалізована невелика кількість проектів, однак вони є найдорожчими.

Стосовно форм ДПП для енергетики, телекомунікацій та водозабезпечення найбільш використовуваним є нове будівництво; для сфери транспорту нове будівництво також поширене, але максимально реалізуються договори концесії. В Україні ситуація щодо реалізації проектів ДПП в галузі житлово-комунального господарства в останні роки дещо покращилась. Насамперед, це пов'язано з удосконаленням нормативної бази в даному питанні – ухвалено Закони України «Про державно-приватне партнерство» (2010 р.), «Про особливості передачі в оренду чи в концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності» (2010 р.); схвалено Концепцію розвитку державно-приватного партнерства у житлово-комунальному господарстві (2009 р.), Концепцію програми розвитку державно-приватного партнерства у сфері виробництва будівельних матеріалів, виробів та конструкцій на 2012-2016 роки [11]. Практично з 1992 по 2011 рік в країні було реалізовано 25 проектів загальною вартістю 11973 млн. дол. Розподіл по сферах реалізації проектів представлено в табл. 2.

Таблиця 2 - Реалізація проектів ДПП в Україні в 1992-2011 рр [12]

Сфера реалізації проекту	Кількість проектів, од.	Обсяг інвестицій, млн. дол.
Енергетика	12	225
Телекомунікації	10	11416
Транспорт	1	130
Водопостачання та каналізація	2	202
Всього	25	11973

З табл. 2 видно, що тенденції щодо кількості та вартості реалізованих проектів по сферах в Україні та світі співпадають. Станом на 1.04.2012 р. у ЖКГ України використовуються на засадах ДПП 39 об'єктів (угоди спільної діяльності, концесії та оренди), зокрема у галузях: виробництво, транспортування і постачання тепла – 14 об'єктів; збір, очищення та розподілення води – 21 об'єкт; оброблення відходів – 4 об'єкти. Також Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України прийнято до розгляду 106 пропозицій щодо передачі об'єктів комунальної власності в оренду, концесію або укладання угоди спільної діяльності.

Основними факторами, що гальмують розвиток ДПП у житлово-комунальному господарстві, на думку експертів, є такі: недосконалість моделі організації ринків у житлово-комунальній сфері, наявність неузгодженостей у законодавстві; недосконалість тарифної політики; відсутність прозорої системи роботи компаній, які здійснюють господарську діяльність на засадах ДПП; невизначеність механізмів бюджетної підтримки ДПП; відсутність методології підготовки та реалізації проектів у формі ДПП; недостатній рівень кваліфікації у цій сфері як з боку публічного сектору, так і з боку бізнесу [11]. Таким чином, реалізація державно-приватного партнерства як механізму залучення інвестицій в галузь ЖКГ України є достатньо перспективним напрямком, однак, не дивлячись на позитивні зрушення, на сьогодні практичну його реалізацію ускладнено низкою факторів. Одним з таких є недосконалість тарифної політики, тому слід розглянути метод RAB, що при своїй реалізації підвищує інвестиційну привабливість галузі ЖКГ.

Загалом система регулювання тарифів RAB досить молода: їй немає ще й двадцяти років. Проте вона вже зарекомендувала себе як найбільш ефективний спосіб залучення інвестицій у мережу. Історія RAB розпочалась у Великобританії на початку 1990-х років і вже через п'ять років на RAB перейшли багато країн Західної Європи, Канади, США, Австралії, щоправда, у кожній країні зі своїми особливостями. Європейський союз у 2002 році зобов'язав країни Східної Європи застосовувати RAB – регулювання для встановлення тарифів для монополій, і RAB був запроваджений у Чехії, Словаччині, Угорщині, Польщі, Румунії, Болгарії. [5, С. 85]

Таблиця 3 - Цілі впровадження методу RAB (складено на основі [13])

Суб'єкти	Цілі впровадження
Споживачі	забезпечення якісними послугами
	забезпечення зниження (в порівняних цінах) тарифів
Компанії	забезпечення ефективної діяльності, запобігання банкрутству
	залучення кредитних та інвестиційних ресурсів для відновлення основних засобів
	забезпечення передбачуваності тарифної політики
	залучення кваліфікованих менеджерів та забезпечення їх мотивації до збільшення нагороди за рахунок підвищення економічної ефективності діяльності компанії, а не за рахунок росту тарифів
Адміністративні органи	організація забезпечення населення якісними послугами
	забезпечення структурної реформи ЖКГ
	відповідність тарифної політики до довгострокової соціально-економічної стратегії розвитку територій
	скорочення видатків бюджету на сплату комунальних послуг

Мету впровадження цього методу визначає тип суб'єкта у сфері відносин щодо надання та отримання послуги. Основні цілі представлено в табл. 3.

Досягнення цілей кожним з суб'єктів відображає основні позитивні сторони методу.

Таблиця 4 - Порівняння ДПП та RAB моделей за ключовими показниками [14, С.39]

Галузь	ДПП	RAB
Ефективність	Ефективність залежить від вибору урядом соціально оптимального напрямку інвестицій в інфраструктуру, а також від методу фінансування. Зростання ефективності можливе лише за умови вирішення проблем, пов'язаних з функціонуванням на ринку приватного сектору. Високотратна природа інфраструктури знижує мотивації щодо максимізації прибутку.	Оскільки в моделі RAB активи значною мірою захищені від впливу інфляції, то ефективність значною мірою залежить від технічних аспектів Формування тарифу в моделі є прозорим, заснованим на економічних принципах, тоді як в моделях ДПП розрахунки залежать від специфіки проекту. проектом.
Гнучкість	Контракти ДПП є довгостроковими, що значно знижує гнучкість за зміни зовнішніх умов. Негнучкість також зумовлена специфікою підготовки проектів та процедури їх затвердження органами влади.	RAB модель вимагає попереднього уточнення умов та основних показників діяльності, які, однак, можуть бути скоректовані в ході процесу перегляду цін, тобто RAB модель більш гнучка, ніж ДПП.
Операційні витрати	Згідно практичного досвіду, операційні витрати становлять близько 3% NPV проекту (розраховано для транспортної інфраструктури)	Операційні витрати відносяться до нормативних. Вартість регулювання складає менше 0,2% від обороту регульованих галузях (розраховано для транспортної інфраструктури)
Вартість фінансування	Вартість капіталу проекту теоретично має бути невисокою, однак вона значно зростає за рахунок врахування політичного/регулятивного ризику.	Непрямі державні гарантії для RAB викликають більше довіри, ніж прихильність уряду до ДПП, тому вартість капіталу може бути нижче.
Розподіл та ціна ризику	ДПП може потенційно привести до оптимального обміну ризиків між державним та приватним сектором, однак практично державний сектор прагне перекласти основні ризики на приватний, не зважаючи на те, яка сторона в змозі краще здійснювати управління ризиками, що підвищує вартість капіталу.	Проблему передачі занадто великого ризику для приватного сектора може бути пом'якшено, якщо регулятор діє відповідним чином. Неправильне ціноутворення може бути вирішено за рахунок контролю за цінами, що знижує загальні ризики.

Згідно з моделлю RAB, регулювання здійснюється, виходячи з розміру необхідного рівня валової виручки (НВВ) для мережевої компанії, який визначають регулюючі органи. Ця виручка складатиметься з трьох частин: виручки компанії, що покриває операційні витрати, повернення на інвестований капітал і доходу на інвестований капітал [6, С. 279].

Операційні витрати включають усі виробничі витрати компанії, за винятком амортизації й коштів на обслуговування боргу та поділяються на підконтрольні (на які компанія може ефективно впливати) і непідконтрольні (схильні до впливу зовнішніх чинників). Рівень підконтрольних витрат на перший рік довгострокового періоду регулювання встановлюється регулюючими органами й надалі тільки індексується залежно від інфляції. Непідконтрольні витрати включаються в тарифи у фактичному обсязі. Тариф розраховується на підставі прогнозу цих витрат і згодом корегується з урахуванням відмінності фактів від прогнозу. Проте основою тарифоутворення за методом RAB є розмір інвестованого капіталу (базовий RAB). Він встановлюється на довгостроковий період регулюючими органами й упродовж нього не переглядається. На початку першого довгострокового періоду регулювання, коли компанія тільки переходить на RAB, розмір інвестованого капіталу визначається як повна ринкова вартість заміщення активів з урахуванням їх фізичного зносу на основі незалежної оцінки. У подальші періоди регулювання інвестований капітал збільшується на інвестиції, здійснені компанією за весь попередній період, і зменшується на повернення інвестованого капіталу (амортизацію) також за увесь попередній період. В інвестований капітал не включатимуться об'єкти, побудовані за рахунок плати за технологічне придбання [5, С.86].

Система RAB приваблива для інвесторів – їм гарантується повне повернення вкладених коштів і отримання визначеного гарантованого прибутку. Інвестор чітко розуміє, у що він вкладає гроші, що йому необхідно для реалізації проекту і що він очікує отримати через 5-7 років. З використанням методу RAB тарифи встановлюються на 3-5 років, що робить умови інвестування більш передбачуваними, а значить привабливими [6, С. 270]. Не дивлячись на наявність великої кількості переваг, метод RAB має багато недоліків, основними є наступні: істотне зростання рівня тарифів, що стосується не лише споживачів, а й може суперечити державній

політиці утримування тарифів; можливість помилок при тарифоутворенні, а саме при прогнозуванні інфляції, інвестиційних видатків; суб'єктивне встановлення морального зносу активів; можливе завищення вартості інвестованого капіталу; при застосуванні методу в деяких галузях неможливо вирішити, хто в кінцевому порядку платить за інвестиції – так, при будівництві доріг неможливо розмежувати потік доходів у вигляді прямих зборів з користувачів; інвестиції не можуть бути залучені в нові проекти, як, наприклад, при реалізації ДПП [14].

Визначивши сутність методів ДПП та RAB, доцільно провести їх порівняння. Враховуючи їх реалізацію в світовій практиці, визначено особливості методів за п'яти ключовими показниками, якими є ефективність, гнучкість, розмір операційних витрат, вартість фінансування, розподіл та ціна ризику. Результати аналізу представлено в табл. 4.

Згідно результатів аналізу, кожен з методів має ті чи інші переваги та недоліки, тому доцільно використовувати кожен з них згідно специфіки пропонованих інвестиційних проектів. Можливою є також розробка інтегрованого методу, який поєднав би позитивні риси як державно-приватного партнерства, так і RAB методу.

Висновки. Світовий досвід з реалізації проектів державно-приватного партнерства та впровадження методу RAB для залучення інвестицій в інфраструктуру є позитивним. Для економіки України механізми державно-приватного партнерства вже мають певне законодавче підґрунтя та приклади практичної реалізації, хоча й у невеликих обсягах. Впровадження методу RAB лише розпочалося і, безперечно, існує ряд перешкод для цього. Найбільш істотним є необхідність збільшення тарифів, що безперечно підвищить напруженість у взаємовідносинах споживачі комунальних послуг – держава. Однак, враховуючи особливості реалізації методу, тарифоутворення стане більш прозорим та очікуваним в довгостроковій перспективі, що дещо пом'якшує ситуацію. Кожен з розглянутих методів залучення інвестицій в галузь житлово-комунального господарства в Україні при грамотній реалізації держаної політики в цій галузі матиме позитивний ефект. Необхідним є складання оптимального методу, який дозволив би отримати синергійний ефект від впровадження кожного з механізмів, що складає перспективу для подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Бражнікова Л. М. Стратегічне управління фінансовою діяльністю підприємств ЖКГ: автореф. дис. д-ра екон. наук : 08.00.04 / Л. М. Бражнікова / "ДВНЗ "Приазов. держ. техн. ун-т". — Маріуполь, 2011. — 36 с. — укр.
2. Полуянов В.П. Фактори інвестиційної привлекательності підприємств комунальної інфраструктури для крупного капітала / В.П. Полуянов// Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. - №1, т.1. – С. 100 -104.
3. Запатріна І.В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг / І.В. Запатріна // економіка промисловості. – 2010. - №4. – С. 62-86.
4. Димченко О.В. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління: монографія / О.В.Димченко; Харк. Нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 356 с.
5. Шелегеда Б. Удосконалення процесу тарифоутворення на підприємствах ЖКГ як елемент модернізації / Б. Шелегеда // Схід. – 2012. - №4. – С. 83-86.
6. Павлова С. І. RAB - регулювання тарифів як метод підвищення інвестиційної привабливості підприємств енергетичної галузі / С. І. Павлова, І. О. Юхимчук // Вісник ЖДТУ. - 2009. - № 3 (53). - С. 278-281.
7. Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI від 01.07.2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Mackay-Fisher K. Understanding infrastructure investments [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ceoforum.com.au/article-detail.cfm?cid=6309&t=Kirsty-MackayFisher-Berkley-Group/Understanding-infrastructure-investments>
9. Рейтинг стран мира по уровню валового национального дохода на душу населения [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/ratings/rating-countries-gni/rating-countries-gni-info>
10. Private Participation in Infrastructure Database [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ppi.worldbank.org/explore/ppi_exploreSector.aspx?sectorIP=2
11. Прискорення ППП в Україні: інформація до Першої міжнародної конференції у сфері ППП [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrppp.com/present/Day_1_Panel_1_Alipov.pdf
12. Щодо розвитку ДПП як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні: аналітична записка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>
13. Цели внедрения метода RAB [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.p-a-g.ru/165.html>
14. Alternative Ways of Financing Infrastructure Investment: Potential for 'Novel' Financing Models [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.internationaltransportforum.org/jtrc/DiscussionPapers/DP201207.pdf>

Ключові слова: інвестиції, державно-приватне партнерство, RAB-метод, житлово-комунальне господарство

Ключевые слова: инвестиции, государственно-частное партнерство, RAB-метод, жилищно-коммунальное хозяйство

Key words: investments, public-private partnerships, RAB-method, economical infrastructure